OXANA MITITELU

Universitatea de Stat din Comrat

# EXPRESIA LITERARĂ A VIOLENȚEI TOTALITARE. DEVENIRILE UNUI ZOMBY AL POLIȚIEI POLITICE

**Abstract**

If „Agreeing with the devil" is the story, almost a report, of the moral and psychological violation to which is submitted by the repressive organs the newly repatriated Mihai Olteanu, torment aimed at his total „framing" in the totalitarian Soviet system that was fully established in Bessarabia, then „Tell me Gioni!" is a story of an active and convinced member of these bodies, a zomby of communist ideology and practice, one who truthfully served the system, after all becoming part of its disgusting crimes. So Aureliu Busuioc's novels present an alternative means of narrative and description of the effects of traumatic experiences of totalitarian discourse.

În romanul din 1999 al lui Aureliu Busuioc „Pactizând cu diavolul" toți ofițerii N.K.V.D. sunt tineri locotenenți, liceeni de ieri şi uneori, precum plinul de râvnă Gropa, chiar din cei care au purtat uniformă de străjeri. „Organele" înghițeau tot ce se arăta gata să slujească cu credință noul regim, curățându-se din mers când era cazul (locotenentul Gropa a fost eliminat când un „binevoitor" a trimis acolo unde trebuie o fotografie de a lui în uniformă de străjer). Cei care, din punctul lor de vedere, păreau a fi în perspectivă eficienți pentru activitatea lor şi refuzau colaborarea erau pur şi simplu ostracizați, marginalizați sau lichidați. Ceilalți, adică doritorii să profite de această colaborare, să se încadreze în sistemul de supraveghere şi coerciție sovietic, erau susținuți şi promovați pe toate căile, precum s-a întâmplat cu Ionuț (Ivan) Manoliu sau cum se va întâmpla, ne sugerează naratorul, cu zisul Vitalii, secretarul de comsomol, colegul de facultate a lui Olteanu. Dintre aceştia din urmă sistemul îşi va selecta cadrele care, vorba lui I.V. Stalin, „hotărăsc totul". „Activismul" lui social-politic agasant este tocmai ceea ce cerea noua putere de la fiecare cetățean al ei. La răspunsul lui Mihai că n-a fost comsomolist „nici în România", neobositul susținător al cauzei partidului comunist face o constatare adâncă: „Da, o țară înapoiată… Unde nu-i înțeleasă munca de propagandă şi agitație, nu se face treabă…". După care urmează munca de propagandă şi agitație: „Vreo săptămână n-am mai scăpat de el. Cum găsea o clipă liberă, mă lua undeva într-un colț ca să-mi bage în cap glorioasa istorie a komsomolului, statutul organizației şi exemple din propriile realizări pe tărâm propagandistic. Deşi un pic bâlbâit, vorbea cu o viteză uluitoare, lucru care îi lăsa cu gura căscată pe ascultători: cu o asemenea viteză pot vorbi numai cei cunoscători



BDD-A6801 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

în materie". Acelaşi „ineluş-vârtecuş" care umblă pe lângă Olteanu să-l bage în comsomol, brusc şi, evident, mirosind vânturile care veneau dinspre N.K.V.D., se apucă să adune iscălituri pe o scrisoare „colectivă" contra colegului său Mihai Olteanu. Mai întâi îşi exprimă dezacordul cu permisiunea decanatului ca acesta să susţină examenele înainte de sesie, apoi se revoltă de faptul că citeşte cărţi româneşti. „Cartea românească" pe care neobositul activist komsomolist o descoperise în valiza colegului era „Fuente ovejuna" de Lope de Vega, cumpărată, mărturiseşte naratorul, „din motive sentimentale: purta ştampila bibliotecii fostului meu liceu". Toate acestea îi amintesc lui Mihai de o discuţie avută cu contele S. în lagărul de la Sighet privind „enigmaticul suflet rus". Bătrânul conte i-a povestit o întâmplare c-un fost fiu de ţăran de pe moşia lor, pe care taică-său l-a trimis la studii în capitală şi care în 1918 revine în sat în fruntea unei hoarde dezlănţuite de ţărani dărâmând şi nimicind totul în calea lor. Acţiunile secretarului de komsomol Vitalii şi amintirea acestei discuţii îl face pe proaspătul repatriat să reflecteze amar: „Posibil să existe şi un «enigmatic suflet basarabenesc»… Adică de ce «posibil»? Precis! Şi se manifestă printr-o vigilenţă extremă, voluntară, şi aproape întotdeauna urmată de un raport, şi el voluntar, „cui trebuie". Nu ştiu dacă e ceva ancestral, în orice caz, mai multe sute de ani trebuie să numere, e ca o datină. Probabil născută din voinţa de a supravieţui în condiţii extreme, «în calea tuturor nenorocirilor», fără munţii în care să te retragi, fără pădurile căzute pradă propriei ignoranţe… Ce să faci când vine turcul? Îţi torni vecinul care a cochetat cu leşii… Vezi ce loial sunt? Ce te faci dacă vine rusul?... Tătarul?... Şi ne târâm astfel dintr-un secol în altul, dintr-un mileniu în următorul… Nici tu sclav, nici tu liber: basarabean!"

Sunt reflecţii care generalizează o stare de fapt şi ca orice generalizare are doza ei de reducţie subiectivă. Dovadă este că o altă colegă a lui Mihai, Irina, care îi şi spune de fapta mârşavă a komsomolistului, refuză să semneze scrisoarea, iar Mihai refuză să semneze „pactul cu diavolul". Dovadă sunt şi cei doi fraţi, unul un zomby al poliţiei politice sovietice, altul un răzvrătit deportat şi ucis în Siberia, din altă lucrare a aceluiaşi prozator. Oameni diferiţi, alegeri morale diferite şi destine diferite!

După „Pactul cu diavolul" Aureliu Busuioc scrie un alt roman, „Spune-mi Gioni! sau Învăţăturile veteranului KGB Verdikurov către nepotul său", axat pe aceeaşi problematică a totalitarismului, dar cu totul deosebit de cealaltă scriere. Criticul Ion Ciocanu, care s-a aplecat cu meticulozitate asupra celor două lucrări, pune întâi problema din unghiul de vedere al „ştiinţei literare" şi anume, dacă cele două romane cu „acelaşi cerc de probleme" constituie o dilogie literară ca romanul „Codrii" şi „Podurile" de I.C. Ciobanu, şi conchide: „În nici una dintre atare întoarceri a autorului la vreo operă anterioară nu se încadrează noul roman busuiocian. Protagonistul acestuia, Ion Tarabanţu, scris şi Taranţabu, poreclit din copilărie Curverde, Verdifund şi până la urmă Verdicur, nume pe care la nevoie a fost nevoit să-l legalizeze sub forma Verdikurov, îi lasă nepotului o spovedanie, considerată învăţături – pe linia faimoaselor *Învăţături ale lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* –, despre sine, despre devenirea sa dintr-un copil de ţăran simplu şi analfabet într-un luptător aprig şi conştient pentru cauza bolşevică, zisă a muncitorilor şi ţăranilor, apoi angajat al securităţii, pe nume Ivan Alexandrovici Verdikurov. Nimic nu se repetă textual în acest al doilea roman al scriitorului, forma de spovedanie ar părea monotonă şi plictisitoare,



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

gluma, ironia şi zeflemeaua rar de tot îşi găsesc un loc neînsemnat în istorisirea veteranului KGB…" [1, p. 40-41 ]. O altă cercetătoare, Aliona Grati, fixează narațiunea lui Aureliu Busuioc între preocupările unei ilustre filiații de nume, ale „cehului Milan Kundera, ale polonezilor Czeslaw Miłosz şi Adam Michnik, ale românilor Paul Goma, Norman Manea, Nicolae Steinhardt, Gabriela Adameşteanu etc. sau ale ruşilor Aleksandr Soljeniţân şi Vladimir Bukovski. Ca şi aceste notorii expresii artistice ale adevărului, romanele lui Aureliu Busuioc prezintă o modalitate alternativă de narațiune şi descriere a experiențelor traumatizante ca efecte ale discursului totalitar" [2, p. 29].

„Spune-mi Gioni!", e adevărat, se deosebeşte de romanul premergător şi, aici ne luăm îndrăzneala să nu fim de acord cu criticul Ion Ciocanu, nu prin sărăcia de glume, prin lipsa ironiei şi a zeflemelei şi prin spovedania veteranului KGB care „ar părea monotonă şi plictisitoare". O maliţiozitate caracteristică stilului acestui scriitor regăsim şi aici, ironia vădindu-se în însăşi numele de împrumut al personajului şi în alte momente, în care pana lui Busuioc intervine cu observațiile ori comentariile ironice de rigoare. Am zice chiar că aici e o altfel de ironie, subiect însă care nu intră în obiectivul cercetării noastre. Pentru exemplificare vom cita totuşi un fragment edificator, unde personajul îşi notează primele „devieri încă din leagăn" de la un comportament normal: „gălăgios până la isterie, tiranizându-mi mama nu doar cu urlete interminabile lipsite de orice motivație, ci provocându-i şi dureri fizice insuportabile, pentru că, neconform obişnuitului, mă născusem cu doi dinți din față gata răsăriți. Nu mai pomenesc de spălatul scutecelor – devenise ocupația de căpetenie a două bunici, să pui mâna-n foc că evacuam de două ori mai mult decât ingurgitam, nici de penisul în permanentă erecție, un fel de priapism infantil (şi care n-ar fi putut prevesti pentru nimic în lume problemele de mai târziu!), din care pricină mama mă purtase o bună bucată de viață cu nişte nădragi de tort, fireşte veşnic uzi şi verzi, ca să n-o ia în râs vecinele…". Deosebirea celor două romane este una de substanță. Dacă „Pactizând cu diavolul" este relatarea, aproape în formă de reportaj, a siluirii morale şi psihologice la care e supus de către organele represive proaspătul repatriat Mihai Olteanu, siluire având ca scop „încadrarea" sa deplină în sistemul totalitar sovietic instaurat în Basarabia, apoi „Spune-mi Gioni!" este istoria unui membru activ şi convins al acestor organe, un zomby al ideologiei şi practicii comuniste, unul care a slujit sistemul din convingere, devenit copărtaş la crimele dezgustătoare ale acestuia. Este ca şi cum viziunea acelui ochi înspăimântător de Chronos care îşi aminteşte, nepăsător, fără ură şi fără milă, copiii devorați sau, cum remarcă aceeaşi cercetătoare, Aliona Grati: „Valoarea literară a acestui roman se relevă prin capacitatea de a surprinde mentalitatea unui om fabricat de maşinăria securistă. Soluția ingenioasă de a nara evenimentele din perspectiva unui adversar ideologic îi dă posibilitate autorului să atace din interior paranoia proletcultistă, disimulată în formele discursului confesiv. (…) Periplul lui Verdikurov este o autentică diagramă a degenerării morale, frustrările din tinerețe, teroarea politică şi ideologică având un efect invers în cazul lui, nefiresc pentru o ființă umană care respectă codul moral edificat de veacuri. La fel ca portretul celebrului Dorian Gray, identitatea romanescă îi înregistrează metamorfozele fizionomiei etice. Român în România Mare, moldovean în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, tătar pentru ruşi şi rus pentru consăteni, cu un nume fluctuant până la formula expresivă Verdikurov, mutilat



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

fiziologic şi spiritual, implicat activ în masacre colective, deportări, şantaje şi stratageme kaghebiste, personajul lui Aureliu Busuioc este figura exemplară a mizerabilului" [3, p. 30].

Curajul artistic al scriitorului e tocmai în adoptarea acestei modalităţi literare: a face din spovedaniile unui „mizerabil exemplar" un roman. E o sarcină pe care nu oricare s-ar încumeta să şi-o asume şi căreia nu oricare i-ar ţine piept, pentru că, în definitiv e cu mult mai simplu, şi chiar mai confortabil, să compui ceva în jurul unei figuri pozitive exemplare. Poveştile romantice se înghit mai uşor de cititor decât sinceritățile brutale, cumplite. Or, Busuioc asta a vrut, să pună în centrul romanului său un ins nu numai moralmente mizerabil, dar şi unul posedat de ideea dreptății sale, unul care ar vrea, cu „învățăturile" sale să-l readucă pe calea „cea dreaptă" pe nepotul său, care este convins că „spovedaniile" sale îşi vor avea efectul scontat. E tipul care îşi spune biografia nu ca pe o simplă evocare, ca o amintire de „veteran KGB" rămas în afara istoriei, imobilizat pe o canapea într-o cămăruță dintr-un cămin sordid, ci ca pe o lecție de viitor. Şi aici este marea putere a romanului. „Spune-mi Gioni!" este o lecție de viitor, dar alta decât cea dorită de Verdikurov. Sinceritatea sa totală se întoarce împotriva cauzei sale, pe care a îmbrățişat-o din tinerețe, pe care a slujit-o până la bătrânețe cu devotament, căreia îi găseşte mereu scuze când e vorba de crime şi de înjosirea omului. Comunismul lui Verdikurov este unul monstruos, inuman, în afara oricăror legi ale naturii, care aminteşte atât de mult de o frază aruncată, în plină construcție socialistă, de Alexandru Ivasiuc: „Nu suntem altceva decât nişte atomi din inconştientul unui nebun" [4, p. 22]. Aici ne permitem iar să nu fim de acord, de data aceasta cu Maria Şleahtițchi, care susține: „Romanul suscită interesul cititorului înainte de toate prin mesajul său, prin curajul autorului de a opera disecția pe transversală şi pe orizontală a unei lumi din umbră, de sforări şi adulmecări" [5, p. 48]. Nu „mesajul", care ar putea fi redus la câteva fraze despre străşnicia sistemului totalitar comunist cucereşte cititorul, ci această modalitate de spovedanie a unui monstru exemplar, un monstru învins (de istorie), dar care nu vrea în ruptul capului să-şi recunoască eşecul. El vrea ca viitorul să continue acest trecut, crede cu toată puterea, sincer, că nepotul va înțelege şi-şi va însuşi lecția de comunism a unchiului. În rest, zisele „sforării şi adulmecări" ne sunt bine cunoscute din mărturisirile supraviețuitorilor GULAG-ului. Sunt tehnici comune, banale ale serviciilor secrete, vechi de când lumea.

Nouă e, în romanul „Spune-mi Gioni!", credința oarbă în infernala religie planetară care a schilodit atâția oameni, credință care face dintr-un monstru totalitar exemplar o victimă umană exemplară, nouă e şi fața cu care se arată oamenilor, concret, în viața de fiecare zi, această religie a terorii. Pentru a înțelege mai bine acest personaj am vrea să amintim de „Spovedania pentru învinşi" a lui Panait Istrati [6, p. 102] şi de memoriile, scrise în două variante, ale lui Belu Zilber [7, p. 87]. Toți sunt nişte învinşi. Şi, am afirma, sunt învinşii unei utopii, ai utopiei comunismului, care, după cum a observat Nicolai Berdiaev, „crede că binele se înfăptuieşte pe cărările răului şi ale beznei" [8, p. 336]. Panait Istrati, un umanitarist înfocat, sincer până în pânzele albe, vine în U.R.S.S. cu credința că va afla aici o confraternitate de oameni animați de un ideal al dreptății, al binelui şi al fericirii universale, dar găseşte aici opusul: „U.R.S.S. este țara cea mai puțin burgheză din lume, dar care aspiră cel mai mult la burghezie" [9, p. 28]. O țară unde poliția politică



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

ține de argument, unde oamenii sunt imobilizați în relațiile lor de frica denunțului: „Dar aceşti bolşevici sunt ca nişte morminte, chiar atunci când ei vă sunt prieteni şi vechi camarazi” [10, p. 39], unde camaraderie nu există, şi niciun fel de sentiment nu există, sentimentele fiind imobilizate de frica atotputernică, de suspiciunea care persistă în permanență pretutindeni. Doi vechi prieteni, Litvinov şi Rakovschi, se întâlnesc, discută mai mult de o oră, Istrati care asistă la convorbire aşteaptă un oarecare sentiment de afecțiune, camaraderie să se manifeste în discuția lor. Nimic, constată el la urmă: „Nici un semn pe fața lor, care să trădeze cea mai mică fraternitate. Două maşini idealiste, înfocate de precizie. Ce vor aduce lumii?” [11, p. 43]. E o întrebare retorică, răspunsul îl clamează întreaga „Spovedanie”, maşinile nu pot să aducă lumii decât frică, moarte, dezastre. Panait Istrati a înțeles acest lucru şi, în fața umanității, şi-a depus mărturia sa plină de durere şi compasiune, pentru care a plătit cu viața, fiind hulit de vechii „camarazi”, calomniat, ostracizat, izgonit ca un trădător al „cauzei”. Belu Zilber, fost agent cominternist, un incorigibil adept al stângii politice, a nimerit după război în maşinăria „justiției” socialiste. Arestat, torturat, a acceptat să fie martor în procesul prietenului său de demult Pătrăşcanu. A fost martorul principal şi nu fiindcă ar fi ştiut ceva real de activitatea „subversivă” a împricinatului, ci fiindcă avea o peniță bună şi cunoştea bine procesele troțchiştilor din 1937 din U.R.S.S. Cu aceste „avantaje”, ca şi personajul din filmul „Pocăința”, a fabulat un op întreg de cele mai neverosimile fapte, într-un stil clasic de roman polițist despre acțiunile antipartinice şi antisocialiste, „comise” împreună cu Pătrăşcanu. A crezut că cu cât mai fanteziste vor fi mărturiile, cu atât mai neîncrezători vor fi torționarii, dar s-a înşelat. Pătrăşcanu a fost împuşcat, iar el a stat mulți ani în închisorile comuniste, unde – culmea ironiei! – încerca mereu să-şi convingă pe colegii de celulă că, de fapt, comunismul este bun, atâta doar că este prost implantat în practică. La sfârşitul vieții, scăpat din închisoare, dar hăituit încontinuu, îşi scrie memoriile, în care regăsim un amestec ciudat de luciditate, înțelegere clară a marii tragedii care este comunismul pentru omenire şi de credință că un comunism în stare pură, adică neamestecat cu sângele nevinovat, cu crime, cu tortură şi teroare, este posibil. Înainte de a trece la analiza personajului din romanul lui Aureliu Busuioc să citim unele afirmații din jurnalele sale, şocante prin adevărul lor frust.

„Aşa s-a început construcția socialismului: cu cea mai progresistă ştiință a urmăririi, arestării, anchetării şi condamnării. Primul ajutor dat generos de Uniunea Sovietică a fost ştiința poliției” [12, p. 48].

„Într-un regim ca cel imaginat de Lenin şi realizat de Stalin, crima şi minciuna hotărâte de vârfuri se transmit, din aproape în aproape, până la executanți. (...) Urmează inițiativa organelor locale şi reacțiunea în lanț a crimei continuă, până ce acoperă întreaga suprafață a societății” [13, p. 142].

„Participarea la uciderea nevinovaților formează din asasini un monolit indestructibil, fiindcă au conştiința că omoară nevinovați. (..) Cu cât numărul asasinilor este mai mare, cu atât mai mare este securitatea personală. La rândul lor, cei care au asasinat din ordine dau ordine altor executanți, aceştia altora, până se acoperă toată suprafața societății. Odată declanşat de conducere, asasinatul se întinde în valuri, până la periferia puterii” [14, p. 144].



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

„Dialectica permite ca ce este adevărat dimineața să fie eroare după-amiază” [15, p. 30].

„Dialectica, devenită ideologie, într-o putere absolută, justifică orice, fiindcă situațiile se schimbă arbitrar, după bunul plac al mânuitorilor ei” [16, p. 93].

„Nici o filosofie, nici o metodă n-a ucis atâția oameni ca acest fruct al gândirii hegeliene, devenit metodă de guvernare de la Lenin încoace” [17, p. 145].

„Spaima de superiori, spaima de cuvinte, spaima de umbre se transformă în activitate absurdă, sub acoperire de cuvinte” [18, p. 93].

„Regimul nefiind garantat prin consensul deschis sau trăit al majorității, oamenii trebuie cunoscuți în toate ascunzişurile gândurilor şi sentimentelor lor, fiindcă, într-un sistem în echilibru instabil, orice poate aprinde focul. De unde necesitatea dosarului personal complet şi a unui aparat care să-l facă şi să-l completeze zi de zi şi să-l utilizeze. Cine este stăpânul unui astfel de instrument stăpâneşte oamenii, nu pentru că ştie când s-au născut, ci pentru că le cunoaşte păcatele omeneşti, ca şi altele, nesfârşit de multe, aparent benigne, dar toate încadrabile în articole din Codul Penal sau în bunul plac al conducerii, care, având drept metodă de gândire dialectica, hotărăşte în fiece moment ce este bine şi ce este rău, ce este subiectiv inocent, dar obiectiv nociv” [19, p. 137].

„Există oare cineva care să fi fost comunist şi să nu fi făcut niciun rău semenilor săi? Cel puțin o dată a mințit cu neruşinare în justificarea unei crime, cel puțin o dată a acuzat fățarnic şi a fost de acord cu o infamie” [20, p. 85].

„Pentru vechii comunişti, presiunea morală a partidului este extraordinară. Toți ştiu ce este înăuntru, dar odată aruncați la gunoi se simt gunoi, un fel de mort care ştie că este iremediabil ieşit dintre cei vii şi trebuie să se obişnuiască cu viermii, până devine vierme” [21, p. 42].

„Cine a prins acest morb spirocheta marxist-leninistă în tinerețe nu mai scapă niciodată. (...) Priza gândirii marxiste este atât de puternică încât nici cei care, de voie sau nevoie, au făcut saltul mortal dincolo de zidurile partidului nu uită de unde au plecat. Nu s-au vindecat nici când au primit glonțul tovărăşesc în ceafă. Marxismul practicat din tinerețe devine vițiu” [22, p. 45].

Nu cunoaştem dacă înainte de a-şi scrie romanul Aureliu Busuioc a citit aceste reflecții, constatări, mărturisiri. Putem însă să afirmăm cu hotărâre că personajul său se mulează perfect pe realitatea lor cutremurătoare. Ion Tarabanțu, mai întâi, spre deosebire de fratele său Petre, este un paria al familiei sale, un ins care iese din tipajele familiei tradiționale țărăneşti, care nu se integrează convențiilor, nu respectă îndatoririle ei morale. La şcoală, spre deosebire de eminentul Petre, e un codaş, aşa că tatălui său nu-i rămâne decât să-l dea ucenic la un cizmar din oraş cu ideea că va deprinde o meserie. Fuge de la cizmar, nu înainte de a-şi lăsa „autograful” de răzvrătit în cizmăria acestuia. Este prins şi ținut, prin şantaj, dar şi cu ajutorul unor dulăi fioroşi, de un jupân Ghiță într-o pielărie, şi silit să muncească în nişte condiții de sclav. Într-o noapte încearcă să evadeze, dar este sfâşiat de câinii stăpânului. Aflat într-o stare aproape de moarte, este descoperit şi salvat de Riva Rosenberg, fiica unui industriaş evreu bogat. Aici începe „ucenicia” lui Ion Tarabanțu în „universitățile revoluției comuniste” pentru ca, după 28 iunie 1940, conform titlului părții a doua a romanului, să devină „calfă”, apoi, în partea



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

a treia, să se facă „maestru”. Ucenicia începe cu un „învățător” excentric, o nimfomană ca şi celebra Kolontai şi o romantică răsfățată, Riva Rosenberg. Ea e prima care încearcă să-l lumineze asupra „raiului comunist” de la răsărit, aşa cum şi-l imaginează că arată: „Iată Rusia, vecina noastră, a fost transformată într-un adevărat rai al celor săraci. Au făcut acolo o revoluție, adică i-au dat peste cap pe bogătani, le-au luat bunurile şi le-au împărțit la cei lipsiți. Apoi în fruntea acestei revoluții au fost oameni bogați, nobili şi boieri, care au pus nu numai vorba, dar şi fapta pentru binele celor obijduiți de soartă”. Treptat cercul pedagogilor în ale comunismului se extinde. Ion Tarabanțu este primit candidat în partid în celula „Klara Zetkin”, i se face „o mare cinste”, el fiind, spune Riva, „primul reprezentant al țărănimii truditoare în celula noastră”. Un plugar care a gustat din „binefacerile” capitalismului”. „Plugarul” care trebuia să ştie manifestul partidului, statutul, să citească biografia tovarăşului Stalin, recunoaşte în fața noilor tovarăşi că are doar patru clase primare la şcoala din satul Opărâți şi că nu auzit de acest nume. Misiunea de a-l şcoli mai pe îndelete îi revine lui Onifrii Moscalenco, zețarul tipografiei. Cele patru clase, îi spune noul învățător, nu sunt o piedică pentru a deveni un comunist adevărat: „Şi tovarăşul Kalinin mi se pare că nu are mai multe ca tine”. „Asta m-a liniştit: nu oricine se poate compara cu tovarăşul Kalinin”, afirmă naratorul, în spatele căruia simțim ironia acidă a autorului Busuioc.

Adunările celulei de partid nu sunt decât nişte „ceaiuri” cu naive discuții despre comunism, despre U.R.S.S., care nu trec dincolo de rudimentarele sloganuri ale ideologiei cu care Moscova de atunci, prin rețeaua Kominternului, încerca să intoxice mințile proletariatului mondial. Dar anumite fraze, aruncate întâmplător cu diferite ocazii descoperă deja cumplitul adevăr al ideologiei „luptei de clasă”. „Mâna proletarilor trebuie să fie sigură. Încă nu ştiu burghezii ce-i aşteaptă când o să punem mâna pe putere”, îi spune odată Onufrii tânărului său învățăcel. Fața hidoasă a acestei ideologii nu întârzie să se arate şi în interiorul celulei de partid de la tipografie. Un membru al celulei, tată a trei copii, supărat că a rămas fără serviciu, îi declară pe „tovarăşii” săi la Siguranță. Gestul a fost ghicit de către Onufrii, anticipând o descindere a poliției şi evitând, astfel, pericolul de a fi cu toții arestați. Vasile Radu, deşi nu ştia mare lucru din activitatea clandestină a conducătorilor celulei, merita o pedeapsă. Tovarăşii săi chiar se gândeau la una, dar, i-a mărturisit mai târziu Onufrii lui Tarabanțu, „cei de la centru au hotărât că un renegat nepedepsit e foarte periculos… Într-un cuvânt, trebuia lichidat… Cu orice preț!” Hotărârea centrului o aduce la îndeplinire chiar Onufrii. Deşi era convins că acesta merita o pedeapsă mai uşoară, el – din solidaritate de partid, din sentimentul disciplineşi al subordinii executive – cere, insistă să i se dea lui această misiune mârşavă, anunțând cu această primă jertfă de sânge a „luptei de clasă” a celulei de partid în care a „ucenicit” Ion Tarabanțu destinul de călău de mai departe a acestuia în calitatea lui de soldat al partidului, de executant al unei puteri criminale totalitare. Şi mai este un detaliu semnificativ. De felul cum l-a omorât pe tovarăşul lor trădător Onufrii îşi aminteşte, după 28 iunie 1940, în anticamera „comitetului împlinitor”. E un loc simbolic, pentru că, după întâlnirea cu şeful, „plugarul” din Opărâți este trimis la o şcoală NKVD din Harkov, iar Onufrii… „Nu ştiu ce să se fi întâmplat cu Onufrii, nu ne-am mai întâlnit niciodată, nici de auzit de el n-am auzit”, spune Tarabanțu. De fapt, sârguinciosul executor al disciplinei oarbe



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

de partid a devenit el însuşi o victimă al acestui sistem fără cruţare. Omorându-şi la comanda centrului tovarăşul pentru trădare, el nu a făcut decât să confirme logica inumană, criminală a ideologiei şi politicii căreia i s-a dedicat cu toată ardoarea, ideologie şi politică departe de idealurile umanitariste afişate, visate. Un cercetător din Polonia a observat cu justeţe: „Este adevărat că, la început, comuniştii, revoluţionarii din perioada activităţilor ilegale, erau motivaţi de dorinţa de a stopa injustiţia socială. Ei au vrut să creeze o societate mai dreaptă, dar au produs un sistem de organizare a terorii" [23, p. 58]. Ideologia luptei de clasă, care în numele unui viitor colorat în toate culorile curcubeului, instigă violenţa, admite crima, nu are altă finalitate decât moartea şi nu putea să termine decât c-un sistem totalitar, cu instituţii de stat criminale, bazate pe o disciplină ierarhică de fier şi pe frică. Aşa cum menţionează K.R. Popper: „Estetismul şi radicalismul ne duc cu necesitate la abandonarea raţiunii şi la înlocuirea ei prin credinţa disperată în miracole politice. Această atitudine iraţională, izvorâtă din îmbătarea cu visuri despre o lume frumoasă, este ceea ce eu numesc romantism. Romantismul poate să caute cetatea sa cerească în trecut sau în viitor; să cheme «înapoi la natură» sau «înainte, spre o lume a iubirii şi frumuseţii»; întotdeauna însă el se adresează emoţiilor noastre, şi nu raţiunii. Chiar dacă nutreşte cele mai bune intenţii de a crea raiul pe pământ, el nu izbuteşte decât să-l transforme într-un iad — în acel iad pe care numai omul îl poate pregăti aproapelui său" [24, p. 194].

Un mit „despre o lume frumoasă", susţinut de agentura O.G.P.U. şi oamenii Kominternului, era şi U.R.S.S., patrie liberă a dezmoşteniţilor sorţii, de unde, pentru „proletarii din toate ţările" venea comanda revoluţiei mondiale, mit după care se ascundeau planurile de expansiune ale imperiului sovietic. Înainte ca „proletarii" să conştientizeze „nobila şi importanta" misiune istorică ce le revenea în planurile secrete ale imperiului rusesc reînnăscut, venea „garda" de luptă a comunismului, echipele de ideologi, „revoluţionarii profesionişti", care în realitate nu erau decât spioni adevăraţi ori agenţi de influenţă remuneraţi ai O.G.P.U., precum s-a dovedit mai târziu, de pildă Henri Barbusse ori Louis Aragon, care în anii '30, în plin masacru stalinist al ţărănimii şi intelectualităţii ruse, cânta ode acestei organizaţii de tristă pomină. E un moment penibil care astăzi se face uitat, dar care, considerăm noi, trebuie mereu şi mereu reamintit. Iată *Prélude au temps des cerises* scris întru slava poliţiei politice comuniste în 1931 de Aragon:

Il s'agit de préparer le procès monstre
d'un monde monstrueux
Aiguisez demain sur la pierre
Préparez les conseils d'ouvriers et soldats
Constituez le tribunal révolutionnaire
J'appelle la Terreur du fond de mes poumons
Je chante le Guépéou qui se forme
en France à l'heure qu'il est
Je chante le Guépéou nécessaire de France

Je chante les Guépéous de nulle part et de partout
Je demande un Guépéou pour préparer la fin d'un monde



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

Demandez un Guépéou pour préparer la fin d'un monde
pour défendre ceux qui sont trahis
pour défendre ceux qui sont toujours trahis
Demandez un Guépéou vous qu'on plie et vous qu'on tue
Demandez un Guépéou
Il vous faut un Guépéou

Vive le Guépéou véritable image de la grandeur matérialiste
Vive le Guépéou contre Dieu Chiappe et la Marseillaise
Vive le Guépéou contre le pape et les poux
Vive le Guépéou contre la résignation des banques
Vive le Guépéou contre les manoeuvres de l'Est
Vive le Guépéou contre la famille
Vive le Guépéou contre les lois scélérates
Vive le Guépéou contre le socialisme des assassins du type
Caballero Boncour Mac Donald Zoergibel
Vive le Guépéou contre tous les ennemis du prolétariat.

Era o naivitate? O necunoaştere a realităţilor sovietice? Era logica marxismului în practică, era un proces la scară mondială de manipulare şi spălare a creierelor, pe care Aureliu Busuioc îl arată în toată nemernicia sa infamă. Până a ajunge să fie el manipulatorul, iniţial, şi Ion Tarabanţu, intrat în mişcarea „ceaiurilor" ilegaliste, este un manipulat. Tovarăşii de la centru hotărăsc şi tovarăşii din celulă organizează la Tighina un miting, chipurile, antilegionar. În realitate, totul era gândit ca o provocare antiromânească şi prosovietică. Pentru aceasta era nevoie de un ins care nu fusese până atunci luat în vizor de siguranţa română. Alegerea cade pe tânărul „plugar" ilegalist. I se spune amănunţit ce să facă, i se pregăteşte şi un text de înfierare a legionarilor (pentru a adormi vigilenţa agenţilor de siguranţă), apoi de laudă a ţării dreptăţii şi libertăţii de peste Nistru. Tarabanţu face întocmai cum a fost învăţat-dresat. Îşi rosteşte discursul în faţa câtorva zeci de gură-cască, fireşte cu finalul-apoteoză preconizat: „Dar este un loc în lume, este o ţară unde exploatarea omului de către om a fost lichidată, a fost lichidată sărăcia, lichidată a fost şi clasa lipitorilor – moşierii şi aristocraţii. Ţara aceasta nu este departe, e peste râul care se vede şi de aici, din locul acesta, unde mai domnesc toate relele lumii nedrepte…". Mitingul nu putea să aibă cine ştie ce urmări revoluţionare. Era o acţiune tipică de intoxicare ideologică şi de manipulare. Regisorii au rămas satisfăcuţi, i-o spune mai târziu Onufrii: „Centrul consideră o bună reuşită acţiunea de la Tighina, s-a scris în ziare, au scris şi cele sovietice…". Până să audă aceste laude la adresa faptei sale „revoluţionare", Ion Tarabanţu a trebuit să calicească vreo câţiva agenţi de siguranţă ca să scape cu fuga şi să se ascundă la o locuinţă conspirativă. Pe capul lui e pusă o recompensă grasă, 250 000 lei, şi, în cele din urmă, revoluţionarul este prins şi judecat la trei ani de temniţă grea şi zece ani de muncă silnică. Ucenicia sa în „treburile comunismului" se terminase, hora drăcească l-a cuprins cu adevăratelea, ca pe un posedat. La auzul verdictului, Ion Tarabanţu se poartă cu totul inadecvat. „Când am auzit sentinţa, mărturiseşte el,



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

am început să joc tananica şi să fluier". Aureliu Busuioc ştie să le aranjeze şi să le dozeze pe toate cu o mână de maestru. În celulă condamnatul începe răbojul zilelor sale de detenție, era 14 iunie 1940. Până la fatidicul 28 iunie, când Ion Tarabanțu, împreună cu romanul „Spune-mi Gioni!", trece la un alt capitol de viață, cel de „calfă" la şcoala comunismului, mai rămâneau două săptămâni.

„Eliberarea" sovietică debutează cu ceea ce Paul Goma numeşte c-un titlu de carte „Săptămâna roşie", o săptămână de dezmăț şi teroare a zişilor „revoluționari", care, simțind că nu vor fi pedepsiți pentru faptele lor, se dedau la cele mai nesăbuite crime, mai întâi împotriva reprezentanților în uniformă a administrației româneşti, apoi împotriva oricărui cetățean pasibil să fie etichetat cu vorba de ocară de „exploatator". O cercetătoare care s-a ocupat de imaginarul violent al românilor, Ruxandra Cesereanu, a observat caracterul agresiv, falic, al limbajului presei şi al liderilor de partid comuniști de după 1944 din România: „Lucrețiu Pătrăşcanu, va afirma ritos, la un moment dat, că Tribunalul Poporului a devenit o «ființă adevărată» o dată cu Legea pentru urmărirea şi sancționarea vinovaților de dezastrul țării şi de crime de război. Şi, astfel, făptura aceasta ideologică este construită şi confecționată, are trup (organe sexuale, şira spinării, pumni, creier), o piele de împrumut (comunismul), dar nu are nici inimă, nici suflet: ea se dovedeşte a fi un boxer violator, apt să-i distrugă orbeşte, mecanic, pe «duşmanii poporului», în grafica stilizată, cu muncitori, pe care *Scânteia* o publică, aceştia apar atletici, cu alură de culturişti ori striperi mai degrabă, semn că inclusiv grafic se mizează pe un «sex-appeal» herculean al reprezentanților clasei celei mai favorizate, teoretic, de comunism" [25, p. 71]. În această ordine de idei ea aduce mai multe dovezi de masculinizare şi a femeii: „Femeia comunistă «trebuie percepută tot ca un bărbat angrenat în maşinăria falică a Partidului» [26, p. 72]. Pentru această nouă femeie masculinizarea e un proces de autoreeducare, de curățare de tot ce este slab şi neconcludent pentru violența comunistă. „Nina Cassian îşi va celebra exaltat şi flagelator, într-un poem din 1945, autoreeducarea de viitoare stahanovistă a spiritului: «Unde să-mi scuip viermăraia dinlăuntru!» [27, p. 82-83]. Nina Cassian nu fusese în ilegalitate, aşa că „stahanovia" ei este oarecum firească. Riva Rosenberg însă personajul care a băut atâta ceai pe la întâlnirile secrete ale ilegaliştilor, care a reuşit chiar să stea vreo câteva zile prin închisorile „burghezo-moşiereşti" pentru activitatea ei comunistă, în 1940 avea nevoie de altceva decât să-şi „scuipe viermăraia dinăuntru", avea nevoie să-şi demonstreze sieşi şi celorlalți tăria de fier a caracterului revoluționar. Conform logicii luptei de clasă, acesta, CARACTERUL, nu poate să fie de sex feminin, nu are milă, nu cruță şi nu iartă nimic. Libidoul ei de nimfomană se dezlănțuie cu toată cruzimea în actele criminale cele mai neverosimile. Întâi, observă naratorul, „Cu toată căldura de afară, Riva îmbrăcase peste rochie o scurtă de piele neagră, încinsă cu o curea lată, din buzunar i se zărea mânerul «nagan»-ului pe care îl observasem odată întâmplător în sertarul biroului…". Scurta de piele nu mai este un obiect de vestimentație, e „uniforma", e consemnul înrolării şi înregimentării în armata cu nervii de oțel a comisarilor bolşevici. În continuare toate urmează această logică infailibilă a violenței răzbunătoare, a violenței pur şi simplu, ca act pur fiziologic de agresiune care nu are oprelişti morale ori sociale. Ea ucide pe comandantul închisorii, colonelul cu care numai câteva zile în urmă se culcase şi căruia îi spusese că „i-a fost bine", apoi pe peronul gării omoară un alt ofițer numai pentru faptul că acesta n-a vrut să-i cedeze drapelul tricolor:



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

„De pe o stradă lăturalnică, mai precis dinspre regimentul de infanterie, se arătară cinci militari. Ofițeri. Cel mai mare în grad, un locotenent-colonel, ducea în mână un tricolor înfăşurat pe bastonul portdrapel.

Riva îl opri cu un semn:

– Azvârle cârpa, ofițer!

Ofițerul se încruntă:

– Nu pot, doamnă. E drapelul țării mele!

– Iar eu îți spun: aruncă-l!

– Nici mort, doamnă.

Riva scoase din buzunar «nagan»-ul şi i-l sprijini în stomac:

– Ultima şansă! Ei!...

Împuşcătura urmă imediat. Ofițerul căzu cu fața în jos, peste drapel. Ceilalți o luară la fugă.

– Vreau să nu-mi mai tremure mâna când trag, zise Riva foarte simplu. Vreau să-mi tremure inima când ştiu ce-au făcut ei cu evreii noştri!

Gestul ei şi vorbele mi s-au părut cam teatrale. Dar era şi euforia victoriei".

„Euforia victoriei" avea să dureze decenii la rând, cu aceeaşi lipsă de scrupul moral şi de sentimente umane. În aceeaşi zi îşi face „botezul" în ale ucisului şi Ion Tarabanțu. Nimerind întâmplător în cartierul tăbăcăriilor, dă de don' Ghiță. Urmează încă o crimă:

„Trei focuri, unul după altul, îl împinseră în perete, apoi urmă un urlet şi vechilul se lăsă în genunchi.

– Să mergem, zise Riva.

Gemetele şi urletele lui don' Ghiță ne urmăriră până dincolo de ulicioarele strâmbe şi pustii ale tăbăcarilor.

– Bravo, făcu într-un târziu şefa patrulei, ai făcut ce trebuia. Să nu eziți niciodată când ai de rezolvat ceva serios!

– Poate-ar fi trebuit să-l arestăm… Să fie judecat… făcu tânărul strungar.

– Ştii, îl întrerupse Riva, multe revoluții n-au avut loc ori au eşuat numai pentru că se găsesc întotdeauna umaniști ca tine…

Strungarul nu mai zise nimic…"

Interesant de remarcat că, deşi ideologia comunistă face apel constant la un umanitarism planetar, care ar înfrăți oameni şi popoare, în fapt, orice manifestare de omenie este considerată ca o slăbiciune, o deviere de la principiile luptei revoluționare, o cedare în fața duşmanului de clasă. Spre deosebire de „umanismul abstract", cu tentă pronunțat burgheză, aşa-zisul umanism socialist este ghidat de un singur scop – revoluția mondială, şi are un singur principiu – a sluji interesele acestei revoluții. Oricare alt principiu moral înseamnă o „ieşire din rând", o pasibilă acțiune de dezertare, lucru pe care Ion Tarabanțu îl va resimți cu acuitate mai târziu de fiecare dată când a trebuit să aleagă între prieteni, rude, părinți şi nestrămutata loialitate şi credință în marea şi groaznica armată secretă a N.K.V.D.-lui în care era înrolat. Spre marea sa „cinste", cum va citi odată în fişa de evidență personală întocmită de şefii săi, dar poate, mai degrabă, spre marele său noroc pentru că altfel ar fi fost pur şi simplu lichidat, de fiecare dată el a făcut „alegerea dreaptă",



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

a fost de partea „cauzei partidului", a fost soldatul plin de credință al acestei cauze, piulița perfectă a acelei infernale mașini a terorii, care se ținea tocmai pe această oarbă disciplină și, cu bună seamă, pe frica generalizată, atotprezentă și atotstăpânitoare din societate. El va deprinde din mers lecția tăcerii, va învăța că logica angajării comuniste exclude orice angajare morală, că, odată prins în frontul luptei pentru comunism, orice sentiment de prietenie, orice legătură de rudenie devine o povară, o piedică, poate chiar o culpă fatală și va ști să se păzească cu străşnicie de asemenea „păcate". Cu atât mai mult că aceste ruperi de familie, aceste curățiri de legăturile cu trecutul erau stimulate de noua „confrerie" în care a nimerit Ion Tarabnțu. Era o parte componentă a unei logici mai largi de comportament social. „A jucat «tătucul Stalin» rolul izbăvitor, energetic al tatălui-surogat? – se întreabă Ştefan Borbély într-un studiu despre holocaust și totalitarism. – Pentru unii, marcați de stereotipurile clasice ale psihanalizei, întrebarea este aproape redundantă, cu atât mai mult, cu cât – ni se tot reamintește – propaganda oficială sovietică a întreținut cu osârdie o asemenea fantasmă. Paradoxul e că fundamentele noii realități sovietice s-au articulat, după Revoluția din 1917, pe *paradigme accentuat confraterne, menite să denunțe în subsidiar tradiționalismul prudent, conformist al familiei ruse. Întreaga estetică socială «de tip nou», generată de Revoluție, s-a axat pe convingerea că prezumtivul adept al ideologiei purpurii trebuie scos în afara familiei sale pentru ca educația sa politică să reușească*. Socialismul s-a caracterizat – ca și societatea antică ateniană – pe o foarte atent orchestrată aversiune împotriva consangvinității. Nu întâmplător, sângele altruist, vărsat pentru binele public, era singurul exceptat de la suspiciune. Pentru ca această fantasmă să reziste, este nevoie de o societate care generează adversitate și războaie, pentru ca sângele să aibă unde să se risipească" [28, p. 7].

Dispar, pe rând, foștii săi colegi de ilegalitate, înghițiți de mașina terorii roșii, sunt duși în Siberia părinții, dar proaspătul ajutor de împuternicit al N.K.V.D.-lui nu va mișca un deget pentru a încerca să-i salveze, să lămurească lucrurile. Când după Onufrii vin să-l aresteze pentru naivitatea sa de a-i fi scris lui Stalin o scrisoare împotriva noilor autorități instalate la Chișinău, Tarabanțu se face a nu auzi ce se întâmplă în camera vecină. „Nu puteam risca cu Harkovul", găsește el mai târziu o explicație lașității sale de atunci. Pe Riva o întâlnește schilodită în biroul șefului N.K.V.D., colonelul Erofeev. Nici un semn că ar fi cunoscut-o vreodată, că ar ști ceva de trecutul ei prosovietic. „Dar dacă au vrut să mă încerce?", se gândește el cu oroare un pic mai târziu că ar fi putut ceda sentimentelor, și admite chiar ideea unei culpe a Rivei: „Ce știam eu despre Riva decât cele povestite de dânsa personal și bârfele privitor la dragostele ei? Nimic. Dar traiul acesta dezordonat, aflările ei foarte îndelungate prin străinătăți, originea ei socială, în sfârșit, erau toate la un loc de natură s-o arunce în brațele oricăror servicii secrete străine. Iar eu, prostul de țăran incult și ignorant, eu căscam ochii la dânsa ca la o minune. Ce înțelegeam eu? M-am băgat cu disperare în cărțile celea, am făcut teorie de mama focului, lăsând practica vieții la o parte, ca să dau acum nas în nas cu ea. Nu lucrează în organele noastre competente oameni întâmplători! Un Erofeev dintr-o simplă privire



BDD-A6801 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

îți poate spune cine eşti…”. Deosebit de puternică e scena reîntâlnirii cu părinții după mulți ani lipsă din sat. Pentru a-l verifica, dar şi în tradiția unei practici perverse a poliției politice sovietice, şeful său de la raion, Globov, îl trimite pe ajutorul său în satul natal, Opăriți, responsabil de ridicarea elementelor dușmănoase noii puteri. În listele celor care trebuiau ridicați Ion Tarabanțu îi vede şi pe părinții săi. Care-i va fi reacția? Firește, una de soldat devotat al partidului. Într-o scenă memorabilă, de o intensitate psihologică extraordinară Aureliu Busuioc surprinde întreaga sa natură de copoi credincios, aflat mereu la pândă: „Tata nu zise nimic, trecu colțul casei şi cu o izbitură de picior doborî leasa care despărțea curtea de grădină. Rămase aşa o clipă privind în întuneric. Stătea încordat, eram sigur că o rupe la fugă. Soldatul, un tinerel cu caş la gură, privea în altă parte. Activistul era ocupat să cerceteze buclucurile din căruță. Băgai mâna în buzunarul pantalonului, pipăiii «nagan»-ul. Mă apucă un tremur mărunt, nu puteam să-l opresc cu nici un chip. Adică nu era de ajuns ce-mi făcuse, mai voia să distrugă şi ce-am făcut eu? Şi unde are de gând să fugă? Ori îşi închipuie că are unde? Soldatul privea cu ochi mari cireşul altoit din fața casei, era, probabil, la prima roadă. La lumina slabă a lămpii observase desigur o boabă roşie, se întinse, o rupse şi stătea la îndoială – s-o pună în gură sau nu? Dar tata scuipă o dată lung spre grădină şi reveni lângă căruță”. Când, mai târziu, Globov îi spune că s-a convis de loialitatea sa totală atunci când s-a lăsat de părinți, Tarabanțu, gândeşte în sine ca o maşină mecanică: „mă bucura faptul că devotamentul meu cauzei noastre nu era pus la îndoială”.

Este, până la urmă, greu de făcut o discernere, e imposibil de fixat într-o formulă unică acest comportament care se încheie cu o formulă de dosar personal: „devotat cauzei şi patriot sovietic”. „Calfa” devine cu anii „Maistru”, ofițer cu grade mari în serviciul poliției politice numite K.G.B. Ion Tarabanțu, devenit prin forța întâmplării, dar şi prin logica lucrurilor Ivan Verdikurov, este, fără îndoială, un monstru al unui sistem oribil. Dar dacă ne întrebăm ce l-a împins pe acest sturlubatic fiu de țăran tocmai la fundul mizeriei umane, acolo unde nu există conştiință morală, unde omul e redus la o simplă maşină de adulmecat „dușmanul de clasă”, este greu să dăm un răspuns univoc. Desigur sunt mai multe cauze, mai multe componente biografice, istorice care l-au împins pe acest drum al degradării umane. Este, mai întâi, o intoxicare totală, spirocheta marxist-leninistă contaminată în tinerețe, de care, cum scrie Belu Zilber, nu mai poate scăpa nimeni. Este şi frica care s-a înstăpânit peste întreaga societate odată cu venirea comuniştilor. Este şi o dorință arivistă, şansa unei cariere de care s-a prins absolventul celor patru clase primare din Opărâți (odată ce tovarăşul Kalinin a reuşit, de ce n-ar reuşi şi el?). Este şi conştiința unei fatalități pe care o impune sistemul totalitar, gândul că împotriva unei maşini atât de puternice nu e nimic de făcut decât să i te supui, să te integrezi în ea, să devii mecanismul ei ascultător. În fața crimelor un zomby nu are remuşcări, numai, uneori, senzații de greață şi sentimentul ascuns al unei puteri nelimitate asupra oamenilor. Acest sentiment al puterii vrea veteranul K.G.B. să-l transmită prin memoriile sale nepotului său, un incorigibil stricat de democrație. Dar, spune Alexandru Paleologu, care



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

a făcut ani buni de închisoare comunistă, „Exaltarea energiei şi dominaţiei, a pretinsei „vitalităţi", nu duce decât la pustiirea vieţii. Unde domneşte forţa, dragostea nu există. Unde domneşte forţa, nimic nu există. Decât neadevărul. Cine e refractar la retorica forţei, acela, vulnerabil desigur, e invincibil. Dacă e vorba de forţă, aceasta e cea adevărată. Eugen Ionescu a arătat-o în *Rinocerii* şi a spus-o în zeci de articole şi intervenţii" [29, p. 94].

## REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Ciocanu Ion, *Dincolo de ironie şi zeflemea*, în: Sud-Est cultural, 2008, nr. 4, p. 40-41.

2. Grati Aliona, *Învăţăturile* octogenarului Aureliu Busuioc, în: Metaliteratură, 2008, nr. 3-4, p. 29.

3. GratiAliona, tot acolo, p. 30.

4. Dezbaterile Phantasma. *Comunismul în (de)construcţie*, I, 9 decembrie 2005, p. 22.

5. Şleahtiţchi Maria, *Cerc deschis. Literatura română din Basarabia în postcomunism*, Editura Timpul, Iaşi, 2007, p. 48.

6. Istrati Panait, *Spovedanie pentru învinşi*, Editura „Dacia", Cluj-Napoca, 1991, p. 102.

7. Şerbulescu Andrei, *Monarhia de drept dialectic*, Humanitas, 1991; Zilber Belu, Actor în procesul Pătrăşcanu, Ed. Humanitas, 1997, p. 87.

8. Citat după: Onişoru Gheorghe, *Instaurarea comunismului în România*, Bucureşti, 2002, p. 336.

9. Istrati Panait, *Spovedanie pentru învinşi*, Editura „Dacia", Cluj-Napoca, 1991, p. 28.

10. Istrati Panait, *Spovedanie pentru învinşi*, Editura „Dacia", Cluj-Napoca, 1991, p. 39.

11. Istrati Panait, *Spovedanie pentru învinşi*, Editura „Dacia", Cluj-Napoca, 1991, p. 43.

12. Şerbulescu Andrei, *Monarhia de drept dialectic*, Humanitas, 1991, p. 48.

13. Şerbulescu Andrei, *op. cit*.,p. 142.

14. Zilber Belu, *Actor in procesul Pătrăşcanu*, Ed. Humanitas, 1997, p. 144.

15. Şerbulescu Andrei, *op. cit*., p. 30.

16. Zilber Belu, *op. cit*., p. 93.

17. Zilber Belu, *op. cit*., p. 145.

18. Zilber Belu, *op.cit*., p. 93.

19. Şerbulescu Andrei, *op.cit*., p. 137.

20. Zilber Belu, *op.cit*., p. 85.

21. Şerbulescu Andrei, *op.cit*., p. 42.



BDD-A6801 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)

22. Şerbulescu Andrei, *op.cit*., p. 45.

23. Krajewski Stanislaw, *Evrei, Comunism şi evrei comunişti*, – în: Sfera politicii, nr. 91-92, 2001, p. 58.

24. K. R. Popper, *Societatea deschisă şi duşmanii ei*. *Vraja lui Platon*, vol. I, Bucureşti, Humanitas, 1993, p. 194.

25. Ruxandra Cesereanu, *Imaginarul violent al românilor*, Bucureşti: Humanitas, 2003, p.71.

26. Ruxandra Cesereanu, *Imaginarul violent al românilor*, Bucureşti: Humanitas, 2003, p.72.

27. Ruxandra Cesereanu, *Imaginarul violent al românilor*, Bucureşti: Humanitas, 2003, p. 82-83.

28. Ştefan Borbély, *Holocaust şi totalitarism comunist în textele de psihoistorie*, în: Observator cultural, Nr. 377 din 21.VI.2007, p. 7.

29. Alexandru Paleologu, *Despre lucrurile cu adevărat importante*, (Ediția a II-a), Iaşi, Polirom, 1998, p. 94.



BDD-A6801 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:03 UTC)